

18. Tsimicas S. Temporal increases in plasma markers of oxidized low-density lipoprotein strongly reflect the presence of acute coronary syndromes /Tsimicas S., Bergmark C., Beyer R.W. et al. // J. Amer. Coll. Cardiol. – 2003. – Vol. 41. – P. 360-370.

19. WHO study on Prevention of REcurrences of Myocardial Infarction and StrokE (WHO-PREMISE) / S. Mendis, D. Abegunde, S. Yusuf [et al.] // Bull World Health Organ. – 2005. – Vol .83(11). – P. 820–829.

Бублей Т.А., Редько Т.М.

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Чернігівський Національний університет імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів*

ХАРАКТЕРИСТИКА МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ ШКОЛЯРІВ 5-9 КЛАСІВ З ВІДХИЛЕННЯМИ У СТАНІ ЗДОРОВ'Я

В даній статті описано модель процесу навчання фізичних вправ школярів 5-9 класів з відхиленнями в стані здоров'я. Охарактеризовано сучасний стан теорії і практики фізичного виховання школярів з ослабленим здоров'ям. Розглянуто ряд факторів, що у сукупності своїй формують здоров'я учнівської молоді та впливають на нього протягом навчання у школі, зміст, форми і засоби навчання фізичних вправ, основні підходи до диференціації фізичних навантажень для учнів з нозологіями. Описано взаємозв'язок впливу на процес навчання фізичних вправ між об'єктом та суб'єктом.

Ключові слова: модель, фізичні вправи, школярі, нозології, диференціація фізичних навантажень.

Бублей Т.А., Редько Т.М. Характеристика модели процесса обучения физическим упражнениям школьников 5-9 классов с отклонениями в состоянии здоровья. В данной статье описано модель процесса обучения физическим упражнениям школьников 5-9 классов с отклонениями в состоянии здоровья. Охарактеризовано современное состояние теории и практики физического воспитания школьников с ослабленным здоровьем. Рассмотрен ряд факторов, которые в совокупности своей формируют здоровья учащейся молодежи и влияют на него в течение обучения в школе, содержание, формы и методы обучения физических упражнений, основные подходы к дифференциации физических нагрузок для учащихся с нозологиями. Описаны взаимосвязь влияния на процесс обучения физических упражнений между объектом и субъектом.

Ключевые слова: модель, физические упражнения, школьники, нозологии, дифференциация физических нагрузок.

Bubley T.A., Red'ko T.M. Feature models of the learning process exercise students grades 5-9 with disabilities in the state Health Protection. This article describes the model of teaching exercise classes 5-9 students with disabilities in health. Characterize the current state of theory and practice of physical education students with poor health. A number of factors, which together form the health of its students and affect him for schooling, content, form and means of training exercise, the main approaches to differentiation of physical activities for students of nosology. Describe the relationship of influence on learning exercise between object and subject. To solve the tasks of research analyzed a number of scientific works on pedagogy, psychology, physiology and physical education, systematized data on the characteristics of exercise training secondary school pupils with disabilities in health, grounded structural and systematic approach, the factors that influence the success of the learning process of exercise students 5-9 grades with poor health and built a model that is a theoretically and practically created a structure that reflects the components of the overall educational system and visual form.

Analysiss cientifican deducationalsources, it can bearguedt the model of the educational process most lybuiltas a seque nce of learning, their contentand the expected result sin there lation ship between the partiest of heed ucational process; model training various specialist scovering a set of personality traits that are of general relevancet of utureactivities, the listof know ledgeand skills, which should ideally]rexpert

Keywords: model, exercise, students, nosology, differentiation of physical activity.

Постановка проблеми. Для розв'язання поставлених завдань дослідження проаналізовано цілий ряд наукових праць з педагогіки, психології, фізіології та фізичного виховання, систематизовано дані щодо особливостей навчання фізичних вправ учнів основної школи з відхиленнями в стані здоров'я, обґрунтовано структурно-системний підхід, визначено фактори, що впливають на успішність процесу навчання фізичних вправ школярів 5-9 класів зослабленим здоров'ям та побудовано модель, яка представляє собою теоретично і практично створену структуру, що відображає складові загальної педагогічної системи у схематизованій та наочній формі. Побудова змістовної моделі дає змогу отримати нову інформацію проповедінку об'єкта, встановити взаємозв'язки та закономірності, які не вдаєтьсявиявити при інших способах аналізу [1, с. 42].

Аналіз літературних джерел. За даними В. Жамардїй модель навчального процесу – це еталонне уявлення про навчання учнів, студентів, конструювання навчального процесу в умовах освітньо-виховних закладів [4, с. 120].

І.А. Зязюн стверджує, що модель – це штучно створений зразок у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм чи формул, який, будучи подібним досліджуваному об'єкту (чи явищу), відображає і відтворює у більш простому вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відношення між елементами цього об'єкта. Вчені розрізняють структурно-схематичні, структурно-функціональні, логіко-математичні, математичні, кібернетичні, імовірнісні моделі [5, с. 44].

В педагогічній теорії розрізняють описові, графічні моделі, а також моделі-зразки, які носять явно-виражений характер, їх завдання полягає в тому, щоб відобразити бажаний стан того чи іншого об'єкта або явища і забезпечити розвиток саме в цьому напрямку); структурні моделі імітують внутрішню організацію оригіналу, тобто компоненти організації педагогічної діяльності (мету, завдання, зміст, результат, що планується та їх взаємозв'язки і функціональні моделі – імітують способи організації діяльності [2, с. 384]. В.І. Андреев зазначає, що побудова структурно-схематичних та структурно-функціональних моделей у педагогіці успішно застосовується для вирішення таких завдань, як поліпшення планування навчального процесу, оптимізація структури навчального матеріалу, управління пізнавальною діяльністю, управління навчально-виховним процесом тощо. Аналізуючи науково-педагогічні джерела, можна стверджувати, що моделі навчального процесу здебільшого побудовані як послідовність етапів навчання, їх зміст та очікуваний результат у взаємозв'язку між учасниками освітнього процесу; моделі підготовки фахівців різного профілю охоплюють сукупність рис особистості, що мають загальне відношення до майбутньої діяльності, перелік знань, умінь та навичок, якими в ідеалі повинен досконало володіти фахівець.

Виклад основного матеріалу. Розробка моделі управління процесом диференційованого навчання фізичних вправ учнів з

відхиленнями в стані здоров'я починається з визначення відповідної педагогічної системи факторів, кожен з яких у певній мірі впливає на успішність процесу оволодіння руховими вміннями і навичками, покращення психофізичного стану дітей, які за станом здоров'я віднесені до СМГ. Систематизація, аналіз і узагальнення методологічної, психолого-педагогічної навчально-методичної літератури дали можливість з'ясувати сучасний стан теорії і практики фізичного виховання школярів з ослабленим здоров'ям, дозволили відокремити ряд факторів, що у сукупності своїй формують здоров'я учнівської молоді та впливають на нього протягом навчання у школі, зміст, форми і засоби навчання фізичних вправ, основні підходи до диференціації фізичних навантажень для учнів з нозологіями, визначити взаємозв'язки між учасниками досліджуваного процесу й очікуваний результат та розробити модель управління процесом диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями в стані здоров'я (рис.1). Представлена модель – це схематичне відтворення педагогічної системи управління процесом навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями в стані здоров'я.

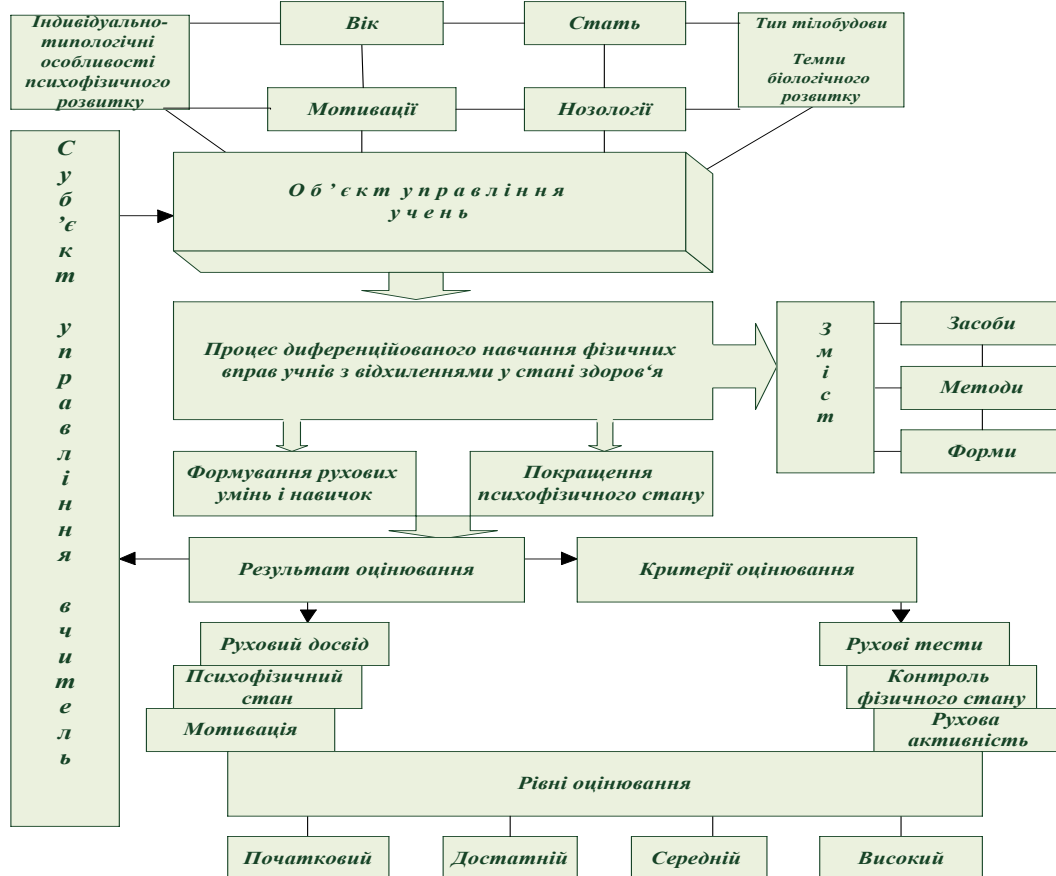

Рис. 1. Модель управління процесом диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями в стані здоров'я

Ефективність педагогічного управління складною системою залежить від повноти забезпечення всього комплексу умов, необхідних для досягнення мети. Відповідальність за виконання даного завдання покладено на вчителя - суб'єкта управління, який повинен оптимально забезпечити реалізацію умов та правильну організацію педагогічного процесу. При цьому важливі одночасність впливу на всебічний розвиток організму дітей, цілеспрямованість на вирішення освітніх завдань паралельно з реалізацією оздоровчих, чітке педагогічне керування процесом навчання фізичних вправ, адекватність змісту фізичних навантажень на основі урахування нозологічних, мотиваційних та індивідуальних особливостей учнів, об'єктивність оцінювання результату навчання.

Значення даної моделі полягає у наявності основних компонентів (цільового, мотиваційного, організаційного, змістового, контрольно-регульовального та оцінювально-результативного). Вони об'єднують процес виховання, диференційованого навчання фізичних вправ і розвитку рухових умінь разом з усіма умовами, формами та методами їх перебігу. Суттєвою характеристикою даної моделі є її динамічність, тобто наявність різноманітних зв'язків, взаємозалежностей, якісних і кількісних змін всіх її факторів, за допомогою яких учні усвідомлюють важливе значення фізичних вправ у їхньому житті та впливу на зміцнення, профілактику і лікування різноманітних захворювань.

Процес диференційованого навчання фізичних вправ учнів, які мають відхилення у стані здоров'я, у тій чи іншій мірі залежить від статеві-вікових особливостей школярів, їх нозологій, мотиваційного стану, індивідуально-типологічних особливостей психофізичного розвитку, біологічного віку, соматотипу. Перелічені фактори здійснюють вплив на об'єкт управління (учня) в процесі всього періоду навчання у школі та мають певним чином враховуватися у формуванні змісту навчального матеріалу та диференціації фізичних навантажень на уроках фізичної культури.

Статеві-вікові особливості учнів характеризуються закономірностями фізичного і психічного розвитку їх організму. Основна школа припадає на 11-15 років, що відноситься до підліткового віку. Підлітковий вік є організованим продовженням молодшого шкільного віку. Ще його називають перехідним, тому що відбувається перехід від дитинства до юності в фізичному, психічному та соціальному аспектах. Він є періодом складних анатомо-фізіологічних змін в організмі дитини. Фізичний розвиток підлітків характеризується великою інтенсивністю, нерівномірністю та ускладненнями. Тому при плануванні навчального процесу потрібно

враховувати такі особливості. Крім того, в межах цього вікового періоду спостерігаються великі індивідуальні відмінності, які є результатом впливу умов життя, характеру активності, виховання, природних й індивідуальних відмінностей росту і розвитку.

Особливістю досліджуваного контингенту є наявність відхилень у стані здоров'я, що потребує обов'язкового врахування у змісті навчального матеріалу. Наявність нозологій передбачає обмеження у змісті фізичних навантажень, а тому мають безпосередній вплив на організацію процесу навчання фізичних вправ дітей з відхиленнями в стані здоров'я. Адже в основі диференційованого поділу дітей на групи, підбір фізичних вправ, дозування навантаження лежать особливості їх захворювання.

Важливу роль у формуванні рухових умінь та навичок має мотиваційний аспект. Від характеру мотивації до занять фізичними вправами залежить наявність позитивних чи негативних стимулів. Мотиваційний компонент не тільки впливає на успішність процесу диференційованого навчання фізичних вправ учнів СМГ, але й покращує загальний фізичний розвиток, сприяє профілактиці різних захворювань, забезпечують свідому й активну участь об'єкта управління у навчально-виховному процесі.

Мотивація включає наступні компоненти: інтерес та бажання займатися фізичними вправами, потреба у руховій активності, у здоровому способі життя, ціннісне ставлення до власного здоров'я, розуміння позитивного впливу фізичної культури на організм, сформованість звички занять фізичними вправами в режимі робочого дня та у вільний час [6, с. 15].

Індивідуально-типологічні особливості психофізичного розвитку включають у себе особливості фізичного розвитку, психофізіологічні показники та індивідуальних особливостей психіки школярів, загальної фізичної підготовки. До психофізіологічних показників розвитку організму належать індивідуальні особливості психіки: тип нервової системи, рівень розвитку властивостей психіки (пам'яті, уваги, мислення, сприйняття тощо), психофізіологічні показники (рівновага, темп рухів, точність спеціалізованих відчуттів (просторова, динамічна та часова орієнтація, рухливість у суглобах та ін.). Фізичний розвиток як стан характеризують морфо-функціональні показники: масо-ростовий, життєвий, силовий індекси, індекси Руфьє та Робінсона, які дають уявлення про стан функціональних систем організму [3, с. 48].

Біологічний розвиток характеризується гетерохронністю розмірів тіла, показників фізичних здібностей, особливо у школярів середніх класів. (В.Г. Арефьев, Т.Ю. Круцевич, О.Г. Андреева). Ступінь та темпи біологічного розвитку характеризують біологічний вік дитини. Про значні розходження між біологічним віком свідчить багато авторів (Н. Міклашевська, Р. Дорохов, Л. Волков). Вони зазначають, що соматометричні і фізіометричні показники, особливості кровообігу і зовнішнього дихання, показники, які характеризують продуктивність серця та основного обміну, значною мірою пов'язані з біологічним, ніж календарним віком дітей. Підлітки одного хронологічного, але різного біологічного віку по-різному реагують на фізичні навантаження, неоднаково піддаються педагогічному впливу, їхній організм за інших однакових умов по-різному переносить хвороби [2, с. 39].

Важливою умовою ефективності фізичного виховання в основній школі учнів 5-9 класів з відхиленнями в стані здоров'я є реалізація диференційованого підходу. Крім того, в залежності від соматотипу визначається структура приросту і засвоєння фізичних якостей. За даними Зубаль М.В. в астенічного соматотипу вона визначається вибуховою силою – швидкісною витривалістю – координаційними здібностями в метаннях – швидкісно-силовими якостями – статичною силовою витривалістю. У торакального соматотипу структура визначається швидкісно-силовими якостями – гнучкістю – силовими якостями – координаційними здібностями в акробатичних рухових діях – швидкісною витривалістю, м'язового соматотипу такими є швидкісно-силова – швидкісна витривалість – швидкісні якості – загальна витривалість, дигестивного – швидкісно-силові якості в рухових діях різної координаційної [6, с. 58]. Особливості зростаючого організму з різними типами конституції тіла потребують диференційованого підходу у виконанні фізичних вправ з метою забезпечення процесів росту, фізичного розвитку, зміцнення здоров'я та профілактику захворювань.

Процес диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями у стані здоров'я спрямований на формування рухових умінь, навичок та покращення фізичного стану та включає зміст навчання: засоби, методи, форми фізичного виховання. До змісту навчального матеріалу з предмету «Фізична культура» входять такі способи фізкультурно-оздоровчої діяльності, як гімнастика, рухливі та спортивні ігри, методами – пояснення, показ, розучування вправи по частинах та в цілому, повторення, до форм належать уроки фізичної культури, самостійні заняття фізичними вправами. Проте, слід враховувати, що для учнів спеціальних медичних груп існують певні обмеження у фізичних вправах. Зокрема, обмежені вправи на силу, швидкість, витривалість, значно зменшені дистанції ходьби та бігу, стрибки пов'язані зі значним напруженням та вібрацією тулуба.

Модель управління процесом диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями в стані здоров'я дозволяє розкрити зміст концептуальних положень щодо конкретних умов організації занять, визначити фактори впливу на процес засвоєння фізичних вправ, обґрунтувати доцільність вибору форм, методів, засобів та раціональне їх співвідношення при навчанні, забезпечити формування готовності учнів до різних навантажень залежно від стану їх здоров'я та захворювань.

Результатом процесу диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями в стані здоров'я є руховий досвід, високі показники психофізичного стану, мотиваційний компонент, де систематизуючим фактором виступає мотивація учнів до відновлення та збереження свого здоров'я.

В результаті формування рухових умінь і навичок оцінюється руховий досвід, психофізичний стан, мотивація до занять фізичною культурою. Кожен з даних компонентів має критерії оцінювання. Критерієм оцінювання рухового досвіду є виконання рухових тестів, психофізичний стан оцінюється шляхом контролю фізичного стану за допомогою проведення лікарсько-педагогічного контролю, який включає в себе проведення функціональних проб з метою з'ясування реакції організму на фізичні навантаження, а також визначення стану здоров'я.

Відповідно до характеру процесу навчання в середній школі виокремлюють чотири рівні засвоєння навчального матеріалу: I рівень – початковий (учень має уявлення про значення рухової активності, оздоровчих заходів і комплексів); II рівень – середній (учень виконує дві вимоги); III рівень – достатній (учень виконує три вимоги і володіє навичками самостійних занять); IV рівень – високий (учень виконує три вимоги і творчо володіє навичками самостійних і колективних занять).

Важливе значення має грамотне управління процесом диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями у стані здоров'я та взаємозв'язок між суб'єктом (вчителем) та об'єктом (учнем).

Суб'єкт управління (вчитель учнів основної школи) за допомогою засобів, методів і форм організації навчання забезпечує цілеспрямований вплив на об'єкт управління (учнів СМГ), при цьому об'єкт управління визначається як суб'єкт з усіма обставинами, які з цього впливають, тобто бере свідому участь у цьому процесі.

Таким чином, через процес навчання вчитель здійснює педагогічний вплив на учня, вирішує поставлені завдання, формує руховий досвід, підготовленість та рухову активність. В свою чергу на об'єкт управління (учня) діють важливі фактори, кожен з яких бере участь у формуванні рухових умінь і навичок дітей: вікові особливості, нозології, індивідуально-типологічні особливості психофізіологічного розвитку. Всі компоненти об'єкта управління зумовлюють ступінь успішного засвоєння ним рухового досвіду та сформованості рухових умінь та навичок і покращенні психофізичного стану. Диференціація фізичних навантажень за нозологіями, індивідуально-типологічними показниками дозволяє кожному учневі займатися в оптимальному для них режимі, а широке застосування різноманітних вправ сприяє формуванню не лише рухових умінь та навичок, а й посилює опірність організму у боротьбі з хворобами, покращує загальний фізичний стан, зміцнює м'язовий корсет, виховує мотивацію до занять фізичною культурою та здорового способу життя, збільшує рухову активність учнівської молоді.

Створена нами модель управління процесом диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями у стані здоров'я має такі особливості: 1) чітко визначені учасники педагогічного процесу та взаємозв'язок між ними, визначена особлива роль вчителя як суб'єкта управління навчальним процесом; 2) системно-блочна інтерпретація показників впливу на формування рухових умінь і навичок з чітко окресленими зв'язками; 3) логічно завершена педагогічна система компонентів ефективного управління процесом диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями в стані здоров'я; 4) визначено результати та критерії та рівні оцінювання рухових умінь та навичок.

Висновки. Таким чином, модель управління процесом диференційованого навчання фізичних вправ учнів з відхиленнями в стані здоров'я створює оптимальні можливості для успішного оволодіння руховими вміннями та навичками з метою покращення психофізичного стану. Вона може бути основою для обґрунтування й розробки навчальної програми з фізичної культури для учнів СМГ з урахуванням їхніх нозологій, індивідуально-типологічних особливостей психофізичного розвитку та її реалізації в особливих умовах навчання у ЗНЗ.

Література

1. Shannon R. Imitacionnoemodelirovaniesistem / R. Shannon. – М.: Mir, 2002. – с.402.
2. Vlastovs'kij V.G. Akseleracijarosta i razvitijadetej. – М.:MGU. – 2005. – с.396.
3. Zagorskij B.I. O sodержanii osnovnyh ponjatij teorii i metodike PFPF / B.I. Zagorskij // Teorija i praktika fizicheskoj kul'tury. – 1984. - № 9. - с. 44-46
4. Жамардїй В. Модель формування спеціальних умінь і навичок студентів вищих навчальних закладів у процесі занять із пауерліфтингу / В. Жамардїй // Витоки педагогічної майстерності. – Серія : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 13. – с. 120
5. Загорский Б.И. О содержании основных понятий теории и методике ППФП / Б.И. Загорский // Теория и практика физической культуры. – 1984. - № 9. – с. 44-46.
6. Майя Зубаль Соматотипологічні особливості темпів приросту фізичних якостей хлопчиків 13–14 років (факторний аналіз) Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський) Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць № 2 (18), 2012. – с. 105

Бугаевский К. А.,

Классический частный университет, г. Запорожье

ИССЛЕДОВАНИЕ МОРФОЛОГИЧЕСКИХ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ У ВОЛЕЙБОЛИСТОК

В статье представлены материалы проведенного исследования, посвященного изучению вопроса проявлений полового диморфизма, гендерной идентификации типа личности с использованием опросника «Маскулинность, феминность и гендерный тип личности» и значениям пальцевого индекса 2D:4D в группе молодых спортсменок, профессионально занимающихся волейболом. Учитывались изменения показателей полового диморфизма и гендерной идентификации типа личности спортсменок, в зависимости от имеющихся соматотипов. Показаны выявленные значения ряда морфологических значений и индексов, антропометрических показателей у спортсменок, принявших участие в проводимом исследовании. В заключение сделан вывод о необходимости дальнейших исследований нарушений репродуктивного здоровья у данной группы спортсменок.

Ключевые слова: *пальцевой индекс, «2D:4D», половой диморфизм, соматотип, гендерный тип личности, гендерная идентификация, волейболистки*

Бугаєвський Костянтин Анатолійович Дослідження морфологічних та психологічних показників у волейболісток. У статті представлені матеріали проведеного дослідження, присвяченого вивченню питання проявів статевого диморфізму, гендерної ідентифікації типу особистості, з використанням опитувальника «Маскулінність, фемінність і гендерний тип особистості», та значень пальцевого індексу 2D:4D в групі молодих спортсменок, які професійно займаються волейболом. Враховувалися зміни показників статевого диморфізму і гендерної ідентифікації типу особистості спортсменок, в залежності від наявних соматотипів. Показані виявлені значення ряду морфологічних значень і індексів, антропометричних показників у спортсменок, які взяли участь у проведеному дослідженні. На закінчення викладення матеріалу, в статті зроблено висновок про необхідність подальших досліджень порушень репродуктивного здоров'я у даної групи спортсменок.

Ключові слова: *пальцевий індекс, «2D:4D», статевий диморфізм, соматотип, гендерний тип особистості, гендерна*